

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.221: 330.322

Руденко Вікторія Василівна

*кандидат економічних наук, докторант кафедри фінансів
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

Руденко Виктория Васильевна

*кандидат экономических наук, докторант кафедры финансов
ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»*

Rudenko Viktoriia

*PhD (Economics), doctoral student of the Department of Finance
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
ORCID: 0000-0002-4911-7600*

**МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІСКАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ
РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
МЕТОДОЛОГИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ФИСКАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА
РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ
METHODOLOGY FOR RESEARCHING THE FISCAL MECHANISM
FOR REGULATING INVESTMENT PROCESSES**

***Анотація.** Визначено необхідність і переваги використання методології у проведенні фінансових досліджень в сучасних умовах, зокрема щодо функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. Встановлено, що методологія розглядається науковцями за двома підходами: 1) як вчення про методи дослідження, що нерозривно пов'язане із філософською наукою; 2) як сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці. Розглянуто етимологію поняття*

«методологія» та критично осмислено підходи до трактування його змісту. Обґрунтовано, що структура методології дослідження, зокрема фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, охоплює три аспекти: функціональний, логічний та процесний. Окреслено функціональний аспект методології дослідження, який охоплює її розгляд як сукупності принципів і методів, що спрямовані на досягнення певної практичної або теоретичної мети дослідницької роботи. Висвітлено логічний аспект методології дослідження, що містить її розуміння як сукупності форм організації дослідницької роботи. Визначено процесний аспект методології дослідження, який передбачає її трактування як низки послідовних етапів, спрямованих на досягнення певного практичного або теоретичного результату дослідницької роботи. На основі вивчення довідкової та наукової літератури запропоновано авторське визначення методології дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів як специфічного вчення, що охоплює сукупність принципів, методів, форм і послідовних етапів дослідницької (пізнавальної) діяльності, що застосовуються з метою виявлення наукових фактів, їх теоретичного обґрунтування та практичного впровадження. Встановлено функції методології дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів. Розглянуто фактори успішного застосування методології як «мистецтва» при дослідженні фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

Ключові слова: *методологія дослідження, метод дослідження, принцип дослідження, форма дослідження, процес дослідження.*

Анотація. *Определена необходимость и преимущества использования методологии в проведении финансовых исследований в современных условиях, в частности относительно функционирования фискального механизма регулирования инвестиционных процессов.*

Установлено, что методология рассматривается учеными по двум подходами: 1) как учение о методах исследования, неразрывно связанное с философской наукой; 2) как совокупность методов исследования, применяемых в любой науке. Рассмотрена этимология понятия «методология» и критически осмыслены подходы к трактовке его содержания. Обосновано, что структура методологии исследования, в частности фискального механизма регулирования инвестиционных процессов, охватывает три аспекта: функциональный, логический и процессный. Определен функциональный аспект методологии исследования, который охватывает ее рассмотрение как совокупности принципов и методов, направленных на достижение определенной практической или теоретической цели исследовательской работы. Освещен логический аспект методологии исследования, который содержит ее понимание как совокупности форм организации исследовательской работы. Определен процессный аспект методологии исследования, который предполагает ее трактовку как ряда последовательных этапов, направленных на достижение определенного практического или теоретического результата исследовательской работы. На основе изучения справочной и научной литературы предложено авторское определение методологии исследования фискального механизма регулирования инвестиционных процессов как специфического учения, которое охватывает совокупность принципов, методов, форм и последовательных этапов исследовательской (познавательной) деятельности, применяемые с целью выявления научных фактов, их теоретического обоснования и практического внедрения. Установлено функции методологии исследования фискального механизма регулирования инвестиционных процессов. Рассмотрены факторы успешного применения методологии как «искусства» при исследовании фискального механизма регулирования инвестиционных процессов.

Ключевые слова: методология исследования, метод исследования, принцип исследования, форма исследования, процесс исследования.

Summary. *The necessity and advantages of using the methodology in conducting financial research in modern conditions, in particular regarding the functioning of the fiscal mechanism for regulating investment processes, are determined. It is established that the methodology is considered by scientists in two approaches: 1) as a doctrine of research methods, which is inextricably linked with philosophical science; 2) as a set of research methods used in any science. The etymology of the concept of "methodology" is considered and approaches to the interpretation of its content are critically comprehended. It is substantiated that the structure of the research methodology, in particular the fiscal mechanism of regulation of investment processes, covers three aspects: functional, logical and process. The functional aspect of the research methodology is determined, which covers its consideration as a set of principles and methods aimed at achieving a specific practical or theoretical goal of research work. The logical aspect of research methodology is highlighted, which contains its understanding as a set of forms of organization of research work. The process aspect of research methodology is determined, which implies its interpretation as a series of successive stages aimed at achieving a certain practical or theoretical result of research work. Based on the study of reference and scientific literature, the author's definition of research methodology of the fiscal mechanism for regulating investment processes is proposed as a specific doctrine, which covers a set of principles, methods, forms and sequential stages of research (cognitive) activity, used to identify scientific facts, their theoretical justification and practical implementation. The functions of research methodology of the fiscal mechanism for regulating investment processes is established. The functions of research methodology of the fiscal mechanism for regulating investment processes are established. The factors of successful*

application of the methodology as "art" in the study of the fiscal mechanism for regulating investment processes are considered.

Key words: *research methodology, research method, research principle, research form, research process.*

Постановка проблеми. Дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів базується на певних методологічних засадах, від урахування яких залежить успішна реалізація визначених завдань дослідницької роботи. Хоча методологія часто обговорюється у фінансовій науці, проте методологічні міркування у фіскальній сфері трапляються досить рідко. Небажання науковців заглиблюватися у методологію фінансових досліджень загалом і фіскальних зокрема обумовлено, на думку Шмідта Р. Г., трьома причинами [1, с. 391-392]: 1) переконаннями фінансистів у тому, що вони в будь-якому випадку здійснюють гарні дослідження, тому міркування щодо методології є марною тратою часу; 2) поширенням міркувань, що методологічні засади, розроблені філософами, є недостатніми для фінансової науки і, як наслідок, неактуальними для фінансових досліджень; 3) наявністю побоювань, що методологічні аргументи в основному будуть критичними щодо фінансових досліджень, які проводяться. Зазначені упереджені переконання щодо ролі методології у фінансових дослідженнях існують через відсутність чітких методологічних стандартів фінансової науки. Тому особливої актуальності набуває визначення місця та ролі методології у фінансовій науці загалом та дослідженні фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наразі вітчизняні науковці недостатньо приділяють уваги проблематиці методології фінансових досліджень. Зазвичай це окремі методологічні розвідки у межах дисертаційних робіт або спеціалізовані філософські напрацювання, які

повністю під фінанси не адаптовані. Серед учених, які досліджували методологію наукових досліджень, можемо виокремити: В. Андрійчука [9], А. Головіну й Н. Зав'ялову [23], О. Данильян і О. Дзьобань [12], М. Дмитрієва [5], І. Добронравову та О. Руденко [13], В. Зацерковного, В. Демидова та І. Тішаєва [21], Ч. Ігвенагу [2], Яна Йонкера і Б. Пенніка, [8], В. Кохановського [14], Д. Новикова й О. Новикова [4], Ф. Швеця [22], Є. Шишкіну й О. Носирєва [16], Р. Шмідта [1], В. Штанько [17], В. Юринець [18] та інших. Проте необхідність вивчення методології дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів обумовлює необхідність подальших методологічних розвідок.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у вивченні сутності та складових методології дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Методологічні засади дослідження фіскального механізму можливо не мають надзвичайно важливого значення при прийнятті тактичних рішень щодо реалізації фіскальної політики, проте формування стратегічних рішень повинно враховувати методологічні філософські міркування.

Крім того, на думку Ігвенагу Ч., використання методології дозволяє вченим отримати низку переваг [2, с. 5]:

- отримання інструментів для проведення дослідження;
- формування критичного та наукового ставлення до дослідження;
- збагачення дослідницького процесу та надання можливостей для поглибленого вивчення та розуміння дослідження;
- набуття здатності оцінювати та використовувати результати досліджень з розумною впевненістю при прийнятті рішень;
- виховання здатності вчитися читати та критично мислити.

В контексті дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів методологія дає змогу систематизувати й розкрити

зміст принципів і методів, завдяки яким здійснюється пізнання явищ і процесів, які стосуються функціонування фіскального механізму.

Відзначимо, що поняття «методологія» не має однозначного трактування, що пояснюється його складним і багатозначним змістовним наповненням. Більше того, навіть у одних і тих же джерелах часто дається кілька визначень терміну «методологія», які не завжди взаємоузгоджені. Неоднозначність трактувань методології ускладнює науковий пошук та оцінювання його результатів.

Зазвичай методологія розглядається науковцями за двома підходами: 1) як вчення про методи дослідження; 2) як сукупність методів дослідження.

Перший підхід базується на етимології терміну «методологія», що походить від грецьк. μέθοδος – шлях дослідження чи пізнання; λόγος – вчення [3, с. 373]. Відповідно до першого підходу методологія є одним із розділів філософії, що стосується методів, за допомогою яких здійснюється дослідження (пізнання). Відзначимо, що крім методології у філософії існують і інші розділи, що стосуються різних аспектів дослідження, що нами відображено на рис. 1.

Рис. 1. Філософські аспекти дослідження

Джерело: розробка автора

На думку Новікова О. М. і Новікова Д. О., розуміння методології як вчення сформувалось історично за умов класового суспільства, коли склалась класична психологічна схема діяльності: мета – мотив – метод – результат. За такої схеми «мета» нав'язується індивідууму ззовні; «мотив» задається ззовні або формується самостійно індивідуумом, тоді як «метод» для більшої частини індивідуумів стає можливістю для вільного прояву своїх здібностей. Звідси й походження розуміння методології як вчення про метод дослідження [4, с. 11].

Відзначимо, що низка вчених чітко не розрізняє філософські аспекти дослідження та включає до поняття «методології» складові інших розділів філософії. Так, Дмитрієв М. М. під методологією розуміє вчення про структуру, логічність організації діяльності, що більше відноситься до епістемології [5, с. 9]. Ожегов С. І. і Шведова Н. Ю. до методології відносять принципи і способи організації теоретичної та практичної діяльності, що швидше стосується праксеології [6, с. 354]. П'ятницька-Позднякова І. С. розглядає методологію як вчення про основи пізнання, що більше характеризує онтологію [7, с. 14]. Йонкер Ян і Пеннінк Б. В. трактують методологію як форму мислення, що швидше характеризує логіку [8, с. V]. З нашої точки зору, хоча методологія і використовує елементи інших філософських наук (зокрема методи й принципи), проте є специфічним вченням, яке сформувалося в межах філософії та нерозривно пов'язане з іншими спеціальними галузями наукового знання.

Критикуючи підхід до розгляду методології як особливого вчення Андрійчук В. Г. ставив питання про науково-логічну форму її представлення. Він стверджував, що в жодній науці не виокремлюється окремий розділ про методологію як вчення, яке повинно характеризуватися змістовністю, цілісністю, логічністю та структурованістю. Вчений знайшов цьому пояснення у тому, що методологія міститься у кожній науці як втілення її змістовної сутності,

тому правомірніше її трактувати не як вчення, а як сукупність методів дослідження [9, с. 87-88].

Отже, методологія дослідження важлива не лише завдяки втіленню філософських аспектів, а й завдяки визначенню методів дослідження. В основі другого підходу до розуміння методології як сукупності методів дослідження закладено твердження, що будь-яке дослідження явищ, процесів, предметів, будь-яке наукове пізнання дійсності, зокрема фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, вимагає застосування певних методів. Водночас поняття «метод» є надзвичайно складним і багатограним, що призводить до суперечностей його трактування. Так, метод ототожнюють із принципом, прийомом, підходом, способом, операцією та іншими поняттями, що нами узагальнено й відображено у табл. 1.

Таблиця 1

Складові поняття «метод» у трактуванні науковців*

Характеристика методу Автор(и)	спосіб	прийом	правило	принцип	засіб	підхід	порядок дій	вимога	норма	припис	операція
Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. [10, с.19]	+	+	+	+				+	+		
Бусел В. Т. [11, с.664]	+	+				+					
Данильян О. Г., Дзьобань О. П. [12, с.209]		+	+	+				+			
Дмитрієв М. М. [4, с.9]	+	+									+
Добронравова І. С., Руденко О. В. [13, с.31]	+	+	+	+				+	+	+	
Кохановський В. П. [14, с.167-168]	+	+	+	+				+	+	+	
Петрушенко В. Л [15, с.98]	+		+		+		+				
Шишкіна Є. К., Носирев О. О. [16, с.56]	+						+				
Штанько В. І. [17, с.99]		+	+	+				+			+
Юринець В. Є. [18, с.15]		+			+	+					

Джерело: розробка автора

На наш погляд, багато вчених при вивченні складових поняття «метод» включають до нього складові дефініції «методологія», якими є принципи, підходи, норми, операції тощо. Погоджуємося із Кримським С. Б., що в контексті дослідження метод має розглядатися як спосіб досягнення теоретичного чи практичного результату, розв'язання проблем чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної галузі і законів функціонування її об'єктів [3, с. 373].

Водночас ми вважаємо, що методологію не можна представляти як просту суму способів і прийомів дослідницької роботи, адже вона охоплює більш широке коло аспектів, ніж її методи. З нашої точки зору, структура методології дослідження, зокрема фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, охоплює три аспекти: функціональний, логічний та процесний, що нами відображено на рис. 2.

Рис. 2. Структурні аспекти методології дослідження*

Джерело: розробка автора

Функціональний аспект методології охоплює її розгляд як сукупності принципів і методів, що спрямовані на досягнення певної практичної або теоретичної мети наукового дослідження. Поняття «принцип» походить від лат. *principium* – начало, основа, та розглядається як першопочаток, те, що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки [3, с. 519]. Як

відзначають Македонська В. В. і Нікандров В. В., в методології принципи мають подвійне значення: по-перше, в них відображаються науковою мовою основи організації буття, що робить їх пояснювальними уявленнями (моделями) з приводу одержуваних в наукових дослідженнях фактів і закономірностей, і, по-друге, вони спрямовують дослідницьку думку щодо найбільш адекватного та ефективного шляху пошуку істини, що робить їх вихідними умовами (регуляторами) наукових досліджень [19, с. 177]. Отже, методологічні принципи зумовлюють і стимулюють накопичення гранично адекватних знань про функціонування фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, що, в свою чергу, розширює можливості у виборі гранично адекватних методів його дослідження.

Методи дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів, на наш погляд, є способами теоретичного вивчення й практичного пізнання процесів формування, розподілу та використання фінансових ресурсів з метою реалізації фіскальної політики, спрямованої на активізацію інвестиційної діяльності.

Методи дослідження мають низку специфічних властивостей, серед яких мінливий характер, теоретико-прикладний характер, об'єктивно-суб'єктивний характер, індивідуальний характер.

Логічний аспект методології містить її розгляд як сукупності форм організації наукової дослідницької (пізнавальної) діяльності, зокрема: постановка проблеми та обґрунтування її актуальності; вивчення точок зору, що зустрічаються в літературі з даної проблеми, їх критичний аналіз; формулювання мети й завдань; визначення об'єкта, предмета й меж дослідження; формування та уточнення понятійного апарату; вибір принципів і методів; пошук наукової новизни; перевірка отриманої наукової новизни з точки зору її істинності; встановлення теоретичного й практичного значення.

Процесний аспект методології передбачає її розгляд як низки

послідовних етапів, спрямованих на досягнення певної мети дослідницької (пізнавальної) діяльності. На першому етапі дослідження, що виконується з метою збагачення та розвитку фінансової науки, починається пізнання того, що вже досягнуто попередниками у вивченні даної тематики. Кожному вченому важливо знати, якою мірою розроблена обрана тематика, які її аспекти ще нерозкриті, чи непізнані, з яких передумов необхідно виходити при подальшому дослідженні цієї тематики. На другому етапі проводиться власне дослідження вибраної тематики, яке, в свою чергу, містить дві стадії. На першій з них відбувається рух наукової думки від конкретного до абстрактного, від явища до сутності, від аналізу реальних фінансових процесів до теоретичних узагальнень і висновків. Причому аналіз реальних процесів здійснюється на основі збору, вивчення й обробки матеріалів і фактів. В кінцевому підсумку обґрунтовуються наукові висновки і положення. На другій стадії рух наукової думки проходить в зворотній послідовності – від абстрактного до конкретного, від сутності до явищ, від загальних теоретичних висновків до різноманіття фінансових категорій і форм відносин. Дана стадія пізнання є процесом викладення вже сформульованої наукової думки. На практиці обидві стадії дослідження відбуваються одночасно [20, с. 32-33].

Наявність трьох аспектів дозволяє нам визначити методологію дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів як специфічне вчення, що охоплює сукупність принципів, методів, форм і послідовних етапів дослідницької (пізнавальної) діяльності, що застосовуються з метою виявлення наукових фактів, їх теоретичного обґрунтування та практичного впровадження.

Сутність і призначення методології дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів виявляються у здійснюваних функціях, до яких належать [16, с. 55-56; 21, с. 72; 22, с. 22]:

- визначення принципів наукового дослідження;

- встановлення методів досягнення певної дослідницької мети;
- забезпечення всебічності отримання інформації про досліджувані процеси чи явища;
- уможливлення введення нової інформації в науковий обіг у вигляді нових понять, категорій, законів, гіпотез, ідей, теорій;
- забезпечення уточнення, збагачення, систематизації наукової термінології;
- формування системи наукової інформації, яка ґрунтується на об'єктивних фактах;
- створення логіко-аналітичного інструментарію наукового дослідження;
- організація використання теоретичних знань у практичній діяльності.

Загалом вибір методології є певним чином «мистецтвом», освоювати яке необхідно з перших кроків дослідницької діяльності. Успіхи в цьому напрямі, як зазначають Зав'ялова Н. Б. і Головіна А. М., базуються на інтуїції, сформованої під впливом [23, с. 31]:

- наукових знань і умінь працювати в різних напрямках;
- наукових знань не тільки у певній науці, а й в інших суміжних науках;
- аналізу сучасної наукової літератури;
- знання кола науковців, які працюють з досліджуваної проблеми, та об'єктивній оцінці результатів їх досліджень.

Таким чином, методологія дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів не може бути зведена до якогось одного, навіть надзвичайно важливого методу чи принципу. Вона також не може становити просту сукупність окремих методів, принципів і форм, їх механічну єдність. Методологія дослідження є складною, динамічною, цілісною, субординованою системою принципів, методів, форм, етапів різних рівнів, сфери дії, спрямованості, евристичних можливостей, змістів,

структур тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене можемо зробити висновок, що методологію дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів можна визначити як специфічне вчення, що охоплює сукупність принципів, методів, форм і послідовних етапів дослідницької (пізнавальної) діяльності, що застосовуються з метою виявлення наукових фактів, їх теоретичного обґрунтування та практичного впровадження. Відзначимо, що багатство контекстів і сфер ужитку призводить до плутанини змістових сенсів і складових методології дослідження. Тому нами було запропоновано виокремлювати функціональну, логічну та процесну складові методології дослідження фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів.

Література

1. Schmidt R H. Methodology and finance // Theory and Decision. 1982. No. 14. PP. 391-413.
2. Igwenagu Ch. Fundamentals of research methodology and data collection. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2016. 56 p.
3. Філософський енциклопедичний словник / гол. редкол. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
4. Новиков А. М., Новиков Д. А. Методология: учеб.-метод. пособ. Москва: СИНТЕГ, 2007. 668 с.
5. Дмитриев М. Н. Методология и методы исследований в экономике: учеб. пособ. 2-е изд., перераб. и доп. Нижний Новгород: ННГАСУ, 2018. 102 с.
6. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений. 4-е изд., доп. Москва: ООО «А ТЕМП», 2006. 944 с.

7. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 116 с.
8. Jonker J., Pennink B. W. The Essence of Research Methodology. A Concise Guide for Master and PhD Students in Management Science. Berlin: Springer Heidelberg Dordrecht, 2010. 171 p.
9. Андрійчук В. Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень // Економіка АПК. 2016. №7. С. 87-94.
10. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. 1728 с.
12. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 448 с.
13. Добронравова І. С., Руденко О. В., Сидоренко Л. І. та ін. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.
14. Кохановский В. П. Философия и методология науки: учебник для высш. учеб. завед. Ростов на Дону: Феникс, 1999. 576 с.
15. Петрушенко В. Л. Тлумачний словник основних філософських термінів. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. 264 с.
16. Шишкіна Є. К., Носирєв О. О. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Вид-во «Діса плюс», 2014. 200 с.
17. Штанько В. И. Философия и методология науки: учеб. пособ. для аспирант. и магистрант. естественнонаучн. и техн. вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. 292 с.
18. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Львів:

- ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 178 с.
19. Македонская В. В., Никандров В. В. Методологические проблемы психологии // Вестник Санкт-петербургского университета. Серия. 12. Психология. Социология. Педагогика. 2008. Вып. 1. С. 176-186.
 20. Корогодина И. Т. Методология, методы и принципы анализа экономических законов и категорий // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Экономика и управление. 2005. №2. С. 32-41.
 21. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
 22. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2016. 151 с.
 23. Завьялова Н. Б., Головина А. Н., Завьялов Д. В., Дьяконова Л. П., Мельников М. С. и др. Методология и методы научных исследований в экономике и менеджменте: пособ. для вузов / под ред. Н. Б. Завьяловой, А. Н. Головиной. Москва-Екатеринбург: Российский экономический университет им. Г. В. Плеханова, 2014. 282 с.

References

1. Schmidt R.H. (1982). Methodology and finance. Theory and Decision, no. 14, pp. 391-413.
2. Igwenagu Ch. (2016). Fundamentals of research methodology and data collection. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing.
3. Shynkaruk V.I. (ed.) (2002). Filosofs'kyj entsyklopedychnyj slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary], Kyiv: Abrys. (in Ukrainian)
4. Novikov A.M., Novikov D.A. (2007). Metodologiya [Methodology], Moscow: SINTEG. (in Russian)
5. Dmitriev M.N. (2018). Metodologiya i metody issledovaniy v ekonomike [Methodology and research methods in economics], 2nd ed., Nizhny

- Novgorod: Nizhny Novgorod State University of Architecture and Civil Engineering. (in Russian)
6. Ozhegov S.I., Shvedova N.Yu. (2006). *Tolkovyy slovar russkogo yazyka: 80000 slov i frazeologicheskikh vyrazheniy* [Explanatory dictionary of the Russian language: 80,000 words and phraseological expressions], 4th ed., Moscow: LLC "A TEMP". (in Russian)
 7. Piatnytska-Pozdniakova I.S. (2003). *Osnovy naukovykh doslidzhen' u vyschij shkoli* [Fundamentals of science research in high school], Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)
 8. Jonker J., Pennink B.W. (2010). *The Essence of Research Methodology. A Concise Guide for Master and PhD Students in Management Science*. Berlin: Springer Heidelberg Dordrecht.
 9. Andriichuk V.H. (2016). *Sutnisnyj aspekt metodolohii naukovykh doslidzhen'* [The essential aspect of research methodology], *Economics of AIC*, no. 7, pp. 87-94.
 10. Birta H.O., Burhu Yu.H. (2014). *Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen'* [Methodology and organization of scientific research], Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)
 11. Busel V.T. (ed.) (2005). *Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy (z dod. i dopov.)* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with append. and addit.)], Kyiv; Irpin: WTF Perun. (in Ukrainian)
 12. Danylian O.H., Dzoban O.P. (2017). *Orhanizatsiia ta metodolohiia naukovykh doslidzhen'* [Organization and methodology of scientific research], Kharkiv: Low. (in Ukrainian)
 13. Dobronravova I.S., Rudenko O.V., Sudorenko L.I. et al (2018). *Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen'* [Methodology and organization of scientific research], Eds. Dobronravova I.S. (vol. 1), Rudenko O.V. (vol. 2), Kyiv: PPC "Kyiv University". (in Ukrainian)

14. Kokhanovskiy V.P. (1999). *Filosofiya i metodologiya nauki* [Philosophy and methodology of science], Rostov on Don: Phoenix. (in Russian)
15. Petrushenko V.L. (2009). *Tlumachnyj slovnyk osnovnykh filosofsk'kykh terminiv* [Explanatory dictionary of basic philosophical terms], Lviv: Publishing House of Lviv Polytechnic National University. (in Ukrainian)
16. Shyshkina Ye.K., Nosyriev O.O. (2014). *Metodolohiia naukovykh doslidzhen'* [Science research methodology], Kharkiv: Publishing House "Disa Plus". (in Ukrainian)
17. Shtanko V.I. (2002). *Filosofiya i metodologiya nauki* [Philosophy and methodology of science], Kharkiv: Kharkiv National University of Radio Electronics. (in Russian)
18. Yurynets V.Ye. (2011). *Metodolohiia naukovykh doslidzhen'* [Science research methodology], Lviv: Lviv National University named after Ivan Franko. (in Ukrainian)
19. Makedonskaya V.V., Nikandrov V.V. (2008). *Metodologicheskie problemy psikhologii* [Methodological problems of psychology]. *Bulletin of St. Petersburg University. Series. 12. Psychology. Sociology. Pedagogy*, no. 1, pp. 176-186.
20. Korogodin I.T. (2005). *Metodologiya, metody i printsipy analiza ekonomicheskikh zakonov i kategoriy* [Methodology, methods and principles of analysis of economic laws and categories]. *Voronezh State University Bulletin. Series: Economics and Management*, no. 2, pp. 32-41.
21. Zatserkovnyi V.I., Tishaiev I.V., Demydov V.K. (2017). *Metodolohiia naukovykh doslidzhen'* [Science research methodology], Nizhyn: Nizhyn State University named after Mykola Gogol. (in Ukrainian)
22. Shvets F.D. (2016). *Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen'* [Methodology and organization of scientific research], Rivne: National University of Water and Environmental Engineering. (in Ukrainian)
23. Zavyalova N.B., Golovina A.N., Zavyalov D.V., Dyakonova L.P.,

Melnikov M.S. et al (2014). Metodologiya i metody nauchnykh issledovaniy v ekonomike i menedzhmente [Methodology and methods of scientific research in economics and management], Eds. Zavyalova N.B., Golovina A.N., Moscow-Yekaterinburg: Russian University of Economics named after G. V. Plekhanov. (in Russian)